

Ha a gyermekek betanultak valami karácsonyi szindarabot, akkor most következhet annak eljátszása. Ha nem, úgy most énekeljük el az alábbi karácsonyi éneket, ami után a karácsonyfa meggyújtása és a szeretet-csomagok kiosztása következhet.

Az öreg honvéd karácsonya

Szinjáték 8—12 éves gyermekeknek. Három felvonásban.

Irtá: Várdótfalvy László.

Személyek:

Tóth János.

Pista, a szomszédék fia.

Tóthné

Gábor

Annuska.

Lajcsi, Sándor osztálytársai.

Sándor.

Öreg honvéd.

Józsi.

gyermekeik, Tanító.

Marci.

Az első és második felvonás a karácsony előtti hetekben, a harmadik felvonás karácsony estéjén történik.

ELSŐ FELVONÁS.

Szin: falusi szoba. Középen asztal, rajta szétszedett ládikó darabjai, szerszámok. Az asztal körül székek.

Első jelenet.

Marci: (Kicsi fiu, széken állva igyekezettel szedi szét a ládika még együtt álló darabjait egy jókora harapófogó segítségével.) Na! Gyere már le! (Rángatja a deszkadarabot.) Miért szegezik ezeket a ládákat ilyen erősen össze? (Vakarja a fejét.) Nem megy! Hiába no... nem megy, pedig szerettem volna megmutatni, hogy Marci is tud valamit. (Felvesz egy rajzot az asztalról és nézegeti.) Hm! Ilyen lenne? Elég szép, habár kéttornyu is lehetett volna.

Második jelenet.

Annuska: (Nagyobbacska leány. jobbról jön.) Marci! Leesel arról a székről!

Marci: (Félvállról.) Ne félts te engem!

Annuska: Mit csinálsz Marcikám?

Marci: Láthatod, hogy dolgozom...

Annuska: Mit akartok abból az ócska ládából csinálni?

Marci: Az titok. Nem mondhatom meg, pedig tudom...

Annuska: Marcikám! Kapsz tőlem cukrot...

Marci: (Hátározottan.) Nem kell!

Annuska: Adok lekváros kenyeret.

Marci: (Nem bír ellentállani és csámesog.) Hm! Lekváros kenyeret...

Annuska: Azt... azt. Jó nagy karajt. Meg egy szép, piros almát is...

Marci: Almát is? (Csámcsog.)

Annuska: Igen... igen! Nos? Mit csináltok ebből a ládából?

Marci: Jó nagy lesz a kenyér?

Annuska: (Türelmetlenül.) Az lesz... az, de mondd már!

Marci: (Gyanakodva.) És nem fonnyadt almát adsz?

Annuska: A legszebbet a kamarából... Nos, mi lesz a ládából?

Marci: (Gondolkodva.) Mi lesz belőle? Azt kérdezed?

Annuska: Igen, Marcikám...

Marci: Ebből? (Tusakodik magában.) Ebből... izé... (Határozottan.) ...hát... semmi! Edd meg magad az almát is, meg a lekváros kenyeret is!

Annuska: Nem mondd meg?

Marci: De nem ám! Megfogadtam...

Annuska: (Szemrehányóan.) Hát ez a barátság?

Marci: Ez hát! De most már hordd el magad! Ne zavarj tovább! (Leszáll a székről.) Jobb lenne, ha hamarosan készítenél egy bögre csirizt...

Annuska: Csak lesd! Amiért titkolódtok előttem, nem segítetek semmiben.

Marci: Kérdezd Sándortól! Nekem megtiltották, hogy erről a dologról beszéljek... Értetted? (Mérgesen kiabál.) Értetted?

Annuska: Na, na! Marci! Lassabban a hanggal! De nagy hőstétél egyszerre? A nyáron, mikor a gunár megkergetett, nem voltál ilyen vitéz!

Marci: (Gunyosan visszavág.) Kár annyira hencegni kisaszszony! Téged is megkergetett, mikor kicsi voltál... Mondta édesanyám... De most nem a gunárról van szó! Csinálsz csirizt, vagy nem?

Annuska: Van eszemben!

Marci: Ugy?

Annuska: Ugy!

Marci: Akkor csinálom magam... (Elszalad halra.)

Annuska: Ohó! Nem fogod a lisztet pocsékolni! (Utána szalad.)

Harmadik jelenet.

Tóth, Tóthné. (Bejönnek jobbról.)

Tóth: (Komoly hosszubajuszu ember, a falusi emberek téli öltözetében.) Ni, ni! A szerszámaim, meg valami ócska láda. (Megütődve.) Mit akarnak ezek a gyerekek csinálni?

Tóthné: Nem tudok róla.

Tóth: (Gondolkodva.) Igy karácsonytájt mi mást csinálhatnának a gyermekek, mint betlehemet. Ugy nézem, ebből is az lesz. Őszintén megmondom, nekem nem nagyon tetszik ez a dolog...

Tóthné: Miért?

Tóth: Mert kuncsorgás, faluzás lesz belőle. Emlékszem, gyermekkoromban mi is csináltuk... Csavarogtunk hóban, fagyon, kerestük a pénzt... s a vége cukrozás, meg cigarettázás lett. Az én fiaim ne keressenek pénzt betlehemezéssel! Megszólnának érette bennünket.

Tóthné: Ez igaz...

Tóth: A jóra kapnak pénzt, a rosszra nem adok és keresniök sem szabad. Faluzásról szó sem lehet. Megtiltom!

Tóthné: De... hátha csak kedvtelésből csinálják?

Tóth: Ha úgy lesz, nem bánom, de faluzniok véle nem szabad! (Balra el.)

Negyedik jelenet.

Tóthné: majd Sándor, Józsi. (Jobbról jönnek. Iskolatáska van a hátukon.)

Sándor: Dicsértessék a Jézus! (Mindkettő kezetsókol.)

Tóthné: Mindörökké! Jók voltatok!

Józsi: Igenis, édesanyám!

Tóthné: Apátok haragudott az imént.

Sándor: (Rosszat gyanítva, kedvtelenül.) Miért?

Tóthné: Látja, hogy betlehemet akartok csinálni.

Józsi: És?

Tóthné: Ha faluzni akartok véle, meg se csináljátok. Szigoruan megtiltotta a kuncsorgást. Nem illik a gazdag Tóth gyerekeihez. Csinálják a szegényebb fiuk! Faluzni akartatok?

Sándor: (Kedvtelenül.) Igen! De... mi rossz van abban?

Józsi: Más fiuk is csinálják...

Tóthné: Csak a szegénye... Apátoknak igaza van. Nem nézethetitek le magatokat.

Sándor: Igazuk van édesanyám, nem nézethetjük le magunkat, nem halászhatjuk el a szegényebb gyermekek elől a garast...

Tóthné: Azért a .... betlehemet csináljátok meg! Jó lesz a karácsonyfa alá. Az lesz majd a Marci betlehemje. Tudjátok, hogy nagyon örül az ilyesminek. Pakkolóztatok le fiacskaim! Majd Annuskával küldök be uzsonnát. (Elmegy balra.)

Ötödik jelenet.

Voltak. Marci. (Sirva jön balról.) Brühühü! Megállj Annus, megmondalak édesanyámnak!

Sándor: Mi baj Marci testvér? Ki bántott?

Marci: Annus! Elvette tőlem, aztán a fejemre ütött...

Józsi: Mit vett el?

Marci: A csirizes bögrét. Nektek akartam csirizt csinálni a betlehemhez.

Sándor: Ne sirj, Marci koma! Majd hátrakötjük a sarkát Annusnak.

Józsi: (Marcihoz.) Hanem ... nagyobb baj van ám! Nem mehetünk a faluba a betlehemmel. Nem engedi édesapánk.

Marci: Nem engedi? Ugye Annus árulkodott?

Sándor: (Mosolyogva.) Nem azért. Nem nekünk való!

Marci: (Elszontyolodva.) És a betlehem? Nem csináljuk meg?

Józsi: De megcsináljuk. Neked csináljuk meg Marcikám!

Marci: (Örömmre derül az arca.) Nekem! Jaj, de jó lesz!

Hatodik jelenet.

Voltak. Annuska. (Egy tálcán vajaskenyereket hoz.) Itt az uzson-

na! (A fiuk szétkapkodják.) Na, Marci! Tudom már, hogy mit akartok csinálni!

Marci: Sokra még vele...

Annuska: Sanyi! Én azt mondom, ne veszítsétek el a kedveteket. Csináljátok meg a betlehemét és tanuljátok meg a betlehemes énekeket is.

Sándor: A betlehemes énekeket? Minek? Nincs annak semmi értelme...

Annuska: Dehogy nincs! Karácsonykor összehívjuk a rokonságot és eljátsszátok. Édesapám nagyon örülne...

Sándor: (Tűnődik.) Mondottál valamit. Erre nem is gondoltam...

Marci: Tehát... én leszek az öreg! (Nevetnek.) Mi az? Talán nem lennék jó öreg?

Jó zsi: Tulmagas vagy hozzá Marcikám...

Sándor: Aztán, édesapám nagysubája csak a derekadig érne.

Marci: (Nem értette el a gunyolódást.) Nem bánom no! Legyen más. De akkor meg angyal leszek és kardom is lesz...

Hetedik jelenet.

Voltak, Gábor, Pista, Lajcsi. (Jobbról jönnek.)

Gábor: (Jól öltözött fiu. Sándorral egyidős.) Dicsértessék a Jézus! Eljöttünk segíteni.

Sándor: (Kissé elszontyolodva.) Mindörökké! Szervusztok fiuk! Segíthettek, de a faluba nem megyünk vele.

Gábor: Ugye, nem engedik? Szinte sejtettem. Ebédnél én is említettem édesapámnak és igen furesán csóválta a fejét.

Pista: (Ő is jól van öltözve és kisebb Gábornál. Hóna alól egy göngyöleg színes papirost vesz elő.) Hát akkor mit csináljak ezzel?

Annuska: Megyesszük tőled Pista. Marcié lesz a betlehem. (Marcihoz.) Na gyere! Csinálok csirizt! (Balra elmegyén.)

Marci: Lássátok! Ilyenek ezek a lányok! Az előbb én kértem, akkor megbubolt, most meg ő ajánlgatja...

Lajcsi: (Szegényesen öltözött, sápadt fiu.) Istenem! Milyen kár, hogy így történt. Pedig meg akartalak kérni benneteket, vegyetek be magatok közé engem is. Ha valamicske pénz jutott volna a közös keresetből, hazavittem volna a nagyapónak, mert mi nagyon szegények vagyunk.

Sándor: Szívesen bevettünk volna Lajcsi, de mi nem megyünk faluzni és így nem számíthatsz keresetre.

Lajcsi: Hideg a kunyhóknk. Nagyapó három nap óta már csak száraz kenyeret eszlik, amit az iskolából viszek neki haza.

Marci: Hát édesapád nem keres pénzt? Édesanyád nem főz?

Lajcsi: Nincs nekem sem apám, sem anyám, kisfiu! Künn fekszenek a temetőben. Árva vagyok. A nagyapó sem igazi nagyapám, csak így hívom. Még kicsi fiu voltam, amikor magához vett.

Sándor: És — mondd csak, Lajcsi! — nem kaptok ti senkitől segílyt, vagy adományt?

Lajcsi: Senki sem gondol reánk.

Gábor: Miből van a nagyok szíve? Kőből?

Marci: (Megbotránkozva.) Nahát... ez disznóság...

Sándor: Miért nem gyűjt nagyapád könyöradományt? Hiszen vannak még jólelkű emberek?

Lajcsi: Hová gondolsz? Ő nem koldus! Büszkesége visszatartja a koldulástól. Vitéz ember volt ő valaha. Mint negyvennyolcas honvéd, husz csatában vett részt.

Sándor: (Élénk érdeklődéssel.) Igazán? Ezt nem mondtad eddig...

Lajcsi: Mert én sem tudtam. Nekem is csak tegnap este árulta el. Három érmet is mutatott. Az elsőt Szent-Tamásnál, a másodikat Jásaszegnél, a harmadikat Szolnoknál kapta.

Gábor: Micsoda? Hát ilyen nagy vitéz? Tudják ezt róla a faluban?

Lajcsi: Kérdeztem és azt mondja, hogy tudják. Mégis a kutya sem törődik vele.

Sanyi: Nincs szívük az embereknek. Egy ilyen vitéz embert öregségében ekkora nyomorban hagyni... Lajcsi! Miért nem mondtad ezt nekünk előbb? Fiúk, Itt segítenünk kell. (Lajcsihoz.) Mondd! Van-e otthon ennivalótok?

Lajcsi: Talán egy darabka kenyér...

Sándor: (Zsebéből pénzt vesz elő.) Van ötven fillérem. (Lajcsinak nyújtja.) Fogadd el, pajtás, szívesen adom!

Gábor: (Ő is pénzt ad.) — Én meg ezt a huszfillérest adom, végy rajta valami ennivalót!

Marci: Ő is erősen kotorászik a zsebében.) — Nekem is van két fillérem... Nesze, Lajcsi! (Átnyújtja a pénzt.)

Lajcsi: (Meghatottan.) Köszönöm a jóságokat...

Sándor: Ne mondd meg, hogy mi adtuk. Szégyenlem, hogy csak ilyen keveset tudtam adni.

Marci: Én is... Dehát elcukroztam vasárnap a pénzemet.

Lajcsi: Megyek és veszek ennivalót nagyapónak.

Sándor: Várj! Azt akarom még mondani, hogy ha csak lehet még ma jöjj vissza. Akkorra majd csak kifundálunk valamit.

Lajcsi: Jó! Visszajövök. Isten áldjon benneteket! (Jobbra el-siet.)

Sándor: Mit gondoltok, bűn-e az, ha valaki inkább hallgat a szíve sugallatára, mint a szülői tilalomra?

Gábor: (Tétovázva.) Én azt hiszem, hogy — nem...

Sándor: Én meg érzem is, hogy — nem. Gyerekek! A betlehemet elkészítjük, de nem itt, hanem átvisszük Pistáékhoz a színbe...

Józszi: Mire lesz ez jó?

Sándor: Arra, hogy itthon ne lássák a készülődéseinket, mert mégis csak elmegyünk faluzni a betlehemmel.

Józszi: (Aggódva.) Megszegjük szüleink parancsát?

Sándor: Nem szegjük meg, habár házról-házra járunk és pénzt keresünk.

Gábor: Nem értelek...

Pista: Én sem bírlak megérteni.

Marci: De még én sem...

Sándor: Majd megértitek a végén, hogy mire lesz ez jó. Feltehat a dologra!

(Első felvonás vége.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Történik Tóthéknál karácsony szombatjának délutánján. Szintutorozatlan terem, felgördíthető hátsó színpallal.)

Első jelenet.

Tóth. Tóthné.

Tóth: (Indulatosan fel s alá járkal.) Hiába minden beszéd! Ez lesz a büntetésük. Nagyon megbántottak gyermekeink. Emlékezz csak! Nem megtiltottam nekik a betlehemmel való járkálást? És nagy meglepetéssel hallok ma a községházán, hogy faluznak. Beállottak betlehemeseknek. Most is bizonyára a falut járják. Hát ha nekik semmi az én szavam, akkor bűnhődjenek meg!

Tóthné: Valami más módon büntesd meg őket, de ne így...

Tóth: Eddig azt hittem, hogy engedelmes, szófogadó és igazmondó gyermekeim vannak, de keserűséggel kell tapasztalnom, hogy engedetlenség és hazugok. Példásan megbüntetem őket. Sem karácsonyfát, sem ajándékokat nem kapnak. Punktum!... Ha előkerülnek, üzenj értem a komáékhoz. Átmegegyek beszélgetni.

Tóthné: Kedves, jó uram! Lágýítsd meg a szívedet! A többi miatt Annuska is szenvedjen?

Tóth: Annuska már nagy leány. Különbén is, ő megkapja ajándékait... A többi azonban nem! (Elmegy jobbra.)

Tóthné: (Elkeseredetten törülgeti a szemét és elmegy balra.)

Második jelenet.

(Kevés szünet.)

Tanító, Tóth. (Jobbról jönnek.)

Tóth: (Tessékeli a tanítót.) Erre... erre, kedves tanító ur. Nagyon örvendek, hogy megtisztelte szerény hajlékomat. Tessék helyet foglalni. (Leülnek.)

Tanító: Itthon vannak-e a tanítványaim, kedves Tóth uram?

Tóth: Hagyja el, tanító uram... Rosszban sántikálnak azok most.

Tanító: Sejtettem.

Tóth: (Megdöbbenve.) Hogyan?

Tanító: Ismétlem, sejtettem és éppen ebben az ügyben jöttem... Ugyebár ön megtiltotta nekik a faluzást?

Tóth: Igen... és mégis elmentek... Hazudoztak össze-vissza, azután elszöktek. Nagyon elszomorító dolog ez...

Tanító: Engem is bánt ez az eset. A legjobb tanulóimról van szó. Mindig igazmondó, szófogadó fiuknak ismertem őket.

Tóth: A rossz pajtások...

Tanító: Nem, kedves Tóth uram, ön téved. Én itt valami mást sejtek. Feltevésem abból indul ki, hogy ennyi jóviseletű, jó tanuló gyermek rosszcél érdekében nem járja a falut. Ma akaratlanul — furcsa dolognak lettem szemtanuja. A fakereskedőnél voltam, amidőn megláttam, hogy a fiuk megállanak a kereskedés előtt és tanakodnak. Elrejtőztem az irodában. Nagy alkudozással megvettek egy zsák aprított fát.

Tóth: (Elképedve.) Egy zsák aprított fát? Mire az nekik?

Tanító: Azt hiszem nem nekik, hanem más valakinek kell az a zsák aprított fa. Olyas valakinek, akinek fületlen a szobája. Megjegyzem, sok csomagot is láttam a fiuknál és hallottam, amikor az ön Sándor fia kiadta a parancsot: induljunk a henteshez és onnan egyenesen ki a kunyhóhoz, mert esteledik.

Tóth: Kunyhóhoz?... Hm? Különös...

Tanító: Nem gondolja, mit jelent ez? Van most ráérő ideje, Tóth uram?

Tóth: Hogyne volna...

Tanító: Akkor megkérem, jöjjön velem. Azt hiszem, nem bánja meg. Emlékezzék Jézus szavaira: „Ne tudja a bal kezed, mit cselekszik a jobb“. Nagy a gyanum, hogy tanítványaim az evangélium ezen parancsolatának értelmében cselekszenek most...

Tóth: Szíves, örömet megyek. (Főkelnek helyükről.)

Tanító: Jó lesz sietni, hogy szemmel tarthassuk őket. (Elsietnek balra.)

VÁLTOZÁS.

(Hátsó függönyfal felgördül. Havas faluvégi táj látszik. Távolban kis házikó, melyhez festett ösvény kanyarog.)

Első jelenet.

Sándor, Gábor, Lajcsi, Józsi, Pista, Marci. (Betlehemeseknek öltözve jönnek.)

Sándor: (Fával telt kisebb zsákot cipel.) Álljunk meg! Nehéz ez a fa, kutyafáját! (Ledobja válláról a zsákot.)

Marci, Pista: (Papirból készített csinos kis betlehemet hoznak.)

Marci: (Vállán papirba csomagolt hosszú kolbász. Lehet fából, kolbász-szinüre festve, amit úgy visz, mint valami zászlónyelet.) Miért állottunk meg?

Pista: (Hóna alatt egy kis fenyőfa-csomag.) Vinnéd csak te ezt a zsákot, majd megtudnád, hogy miért.

Gábor: (Egyik hóna alatt egy jókora kenyér, a másik alatt jókora csomag.) Most majd én viszem a kunyhóig a fát!

Sándor: Messze lesz az! Addig még egyszer meg kell állani.

Józsi, Lajcsi: (Kisebbs csomagokat cipelve jönnek.)

Sándor: Nem fázol, Lajcsi?

Lajcsi: Nem! De — fiuk! — hová megyünk tulajdonképpen és mit csinálunk ezzel a sok mindennel? Fa, kenyér, kolbász, hus, csizma, ruha?

Gábor: Még pénzünk is maradt.

Marci: (Zsebében pénzt csörget.) Ugy van! Nyolc pengő husz fillér...

Sándor: (Lajcsihoz.) Kedves barátunk, eddig eltitkoltuk előtted, de most már megmondhatjuk az okot. Karácsony szent estéjén minden ember örül. Azt akarjuk, hogy a te vitéz nagyapád is örüljön. Meglepjük őt is, téged is! Ezek a mi karácsonyi ajándékaink. Ezért jártuk a falut és kerestük a pénzt.

Lajcsi: (Megilletődötten ölelgeti sorra őket.) Köszönöm édes jó barátaim! Köszönöm! Ó milyen jól fog ez esni nagyapónak!

Pista: Siessünk már fiuk! Esteledik! Megesznek itt bennünket a farkasok!

Marci: Ne félj, míg engem látsz!

Sándor: Várjatok! Így terveztem el! Az ajándékokat künn hagyjuk! A kis karácsonyfára gyertyákat teszünk és meggyújtjuk, azután bekérezkedünk és eljártsszuk nagyapónak a mi betlehemes játékunkat. A végén behozzuk az ajándékokat, boldog karácsonyt kívánunk és hazasietünk. Induljunk! Itt az ösvény! (Felkerekednek.)

Lajcsi: Arra nem mehetünk! A patak hídjá leszakadt és gyenge a jég. A másik hidra kell kerülnünk.

Gábor: No Marci! Előre a zászlóval!

Marci: Jó is lesz, ha én megyek elől, mert ha jön a farkas, akkor odanyujtom neki ezt a kolbászt és nem fog bántani bennünket. Utánam! (Mind el jobbra)

(Pár pillanatig üres a szin.)

Második jelenet.

Tanító, Tóth: (Balról jönnek. Középen megállanak és jobbra néznek.)

Tanító: Hát... Tóth uram, le vagyunk főzve!

Tóth: Nos?

Tanító: Mi képviseljük most itt a falu társadalmának csukott zsebeit és ők, a fiaink, a kitért, a segítő emberi szíveket. Tudja-e, ki lakik abban a házacskában, ahová tanítványaim tartanak?

Tóth: (Némi szégyenüléssel.) Tudom! Az öreg Cserei, a negyvennyolcas honvéd. És bizony... reá senki se gondol mostanában. Büszke ember. Nem jár kéregetni. Azt mondja, a honvédsapkához kard illik és nem koldusbot. A falu nem gondolt az ő karácsonyára.

Tanító: De gondolnak a mi fiaink! Örülök, hogy nekem lett igazam. Büszke vagyok a tanítványaimra!

Tóth: És én a fiaimra! (Kezetráznak.)

Függöny.

HARMADIK FELVONÁS.

(Szin: Nagyapó kunyhójának belseje. Nagy szegénység. Rozoga asztal, szalmaszék, rozszant kályha. A falon szentkép, feszület és egy pár negyvennyolcas kép.)

Első jelenet.

Öreg honvéd: (Az asztal mellett busan üldögél. Ócska mente van rajta, fehér a szakálla és hosszu, lelógó a bajusza.) Eljöttél hát szent karácsony este, kilencvenharmadszorra életemben! Szent karácsony, ilyen szomorú még soha nem voltál! Nincs egy falat kenyérem! Hideg a szobám, el vagyok erőtlenedve, le vagyok gyöngülve! (Ablakra tekint.) Erősen esteledik! Csak jöjjön már az a Lajcsi gyerek! Szegény fiu! Ennek is kutyasorsa van mellettem. (Zörgetés az ablaknál. Kívül Sándor hangja: Szabad-e bemenni a betlehemmel?) No! Betlehemes gyerekek! Nektek esztekbe jutott az öreg Cserei? Nem adhatok semmit, mert magamnak sincs, de azért csak gyertek be! (Kiállva.) Kerüljétek beljebb!

Második jelenet.

Sándor, Gábor, Lajcsi, Józsi: (Pásztoroknak öltözve, énekelve jönnek.)

Hej! Vig juhászok, csordások!

Serkedeznek a források.

Mily gyönyörű ez az éjjel,

Jertek, tekintsetek széjjel!

Sándor: (Öreg) Nézzetek Betlehem fele.

Ott a Messiásunk jele!

Egy szép csillag amint szállott,

Betlehem feleté megállott!

(Próza.) Halljátok-é bojtárok! Virrasszatok a nyáját! Örökjétek, mert sok mindenféle idegen népség jár ma erre felé! Híjja ne legyen a falkának, mert megtáncoltatom kampós botomat a hátatok közepén! (Ledül a subájára.)

Gábor: Aludj csak öreg! De ne nagyon horkolj, mert szétszalad a nyáj s akkor aztán téged költünk fel, hogy tereld össze.

Sándor: (Elalszik.)

Gábor: Hé! Peti! Miska! Most rajtatok a sor a virrasztásban! Én is ledülök a subámra. De nyitva legyen ám a szemetek, mert ha bárány vész el, megduplázom a porciótokat! (Lefekszik és elalszik.)

Lajcsi: (Józsihoz.) Ezek azt hiszik, mi fülesbaglyok vagyunk. Ők folyton alszanak, mi meg örökké virrasszunk? Jó is volna...

Józsi: (Ásít.) Mindjárt eldülök az álmoságtól! (Megint ásít.)

Lajcsi: (Szembefordul Józsival és mégnagyobbat ásít.)

Józsi: Na, na! El ne nyelj!

Lajcsi: Tudod mit? Húzzunk pálcát! Aki a rövidebbet húzza, virraszt!

Józsi: Nem bánom! (Két gyufaszállal sorsot húznak.)

Lajcsi: Te húztad a rövidebbet! (Fenyegetőleg.) Ügyelj, mert ha baj lesz a nyáj körül...

Józsi: Jól van na! Könnyű neked!...

Lajcsi: (Gunyolódva.) Kellemetős virrasztást! (Elalszik.)

Józsi: Csufolódj csak! Majd ki találom verni az álmat a sze-

medből! (Ásít.) Ejnye! Rám járt a rud! (Az ablak felé néz.) De.. ni, ni! Micsoda fényesség közeledik erre? (Ásít.) Mintha a mi istállónktól jönne... Valami nagy csillag? De mégis... nem csillag. (Ásít.) Borzasztó álmos lettem! Eh! Őrizze a nyáját, aki akarja! (El-dől és elalszik.)

Harmadik jelenet.

Pista, Marci: (Angyalnak öltözve bejönnek és hozzák a betlehemet.)

Marci: (Énekel.) Aludjatok pásztoraim, csendesen, csendesen!
Megőriztem nyájátokat szívesen, szívesen!
(Háttérben halk leánykarének.)

Bélelhemmi pusztán örvendetes hir van.
Az angyalok kara az időben így szóla, az időben így szóla.
Pásztorok! keljetek és gyorsan menjetek!

Gábor: (Félig alszik.) Pászortársam minő hang ez? Pászortársam, minő hang ez?

(Kar tovább.) Betlehemnek jászolában Jézus született.
Örvendjete emberek! Örvendjete emberek!

Marci: Ébredjete pásztoraim csendesen! Csendesen!
Megőriztem nyájátokat szívesen, szívesen!

Pista, Marci: (Erős hangon.)
Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok,
Hogy Betlehembe, sietve menvén, lássátok.
Istennek fia, aki született jászolyban.
Ő léssen néktek, Üdvözítőtok valóban.

Gábor, Lajcsi, Józsi: (Az ének első soránál felugranak és bámulva nézik az angyalokat.)

Sándor: (Alszik.)

Pista: Serkenjete jó bojtárok! Az angyal szól, hallgassátok!
Betlehemi istállóban megszületett a Jézuska! Mellette van Édesanyja,
pólyába takarta és jászolyba fektette Szent Fiát.

(Mind énekel.)

Dicsőség mennyben az Istennek!
Dicsőség mennyben az Istennek!
Az angyali seregek, vígan így énekelnek;
Dicsőség, dicsőség Istennek!

Marci Pista: (Ének végeztével el jobbra.)

Gábor: (Sándort bökdösi a botjával.) Kelj fel öreg! Itt voltak az angyalok!

Sándor: (Álmos, morgó hangon.) Itt voltak a hadnagyok?

Gábor: (A fülébe kiáltva Sándornak.) Angyalok!

Sándor: Jó nagyok? Bánom is én, akármekkora!

Lajcsi: Ébredj! Megszületett a Messiás!

Sándor: Nincs most április! (Megfordul és horkolni kezd.)

Józsi: Ezzel ugyan nem beszélünk az idén!

Gábor: Megálljatok! Felköltöm én az öreget tüstént. (Sándor fölé hajolva, a fülébe sug.) Lopják a birkát!

Sándor: (Felpattan.) Tolvaj! Tolvaj! Lopják a birkát! (Szaladni kezd.)

Gábor: (Megragadja és visszatartja.) Megállj hé! A birkát nem bántja a kutya se, hanem... égi látomás jelentette nekünk, hogy menjünk Betlehembe, mert egy rongyos istállócskában megszületett a Megváltó!

Sándor: (Megilletődötten.) Őt jelentette hát az a nagy üstökös csillag. Aldassék az Ur!

Mind: Mindörökké!

Sándor: Menjünk hát pásztoraim szaporán, de ajándékról se feledkezzünk ám meg!

(Ének.)

Pásztorok keljünk fel!

Hamar induljunk el!

Betlehem városába,

Rongyos istállócskába!

Siessünk, ne késsünk!

Hogy még ezen éjjel oda érjünk,

Mi Urunknak tiszteletet tehesünk, (Indulnak kifelé.)

Öreg honvéd: Hó!... hó! Ne szaladjatok el! Pár szavam volna hozzátok, fiacskáim!

Lajcsi: (Visszaszól.) Mindjárt... mindjárt, édes nagyapó, még nincs vége!

Öreg honvéd: (fejesóválva.) Ezek ugyancsak ujfajta betlehemesdit játszanak.

Mind: (Jönnek, hozzák az ajándékokat és betlehem tetején egy kis karácsonyfát.)

Öreg honvéd: (Nagy megdöbbenéssel.) No, mit jelentsen ez?

Sándor: Ez azt jelenti, kedves bácsi, hogy a Jézuska elfogadta ugyan a betlehem-i pásztorok ajándékát, de az Ő nevében elküldötte ide. Fogadja el a Jézuska ajándékát! Becsületos keresetünkből vásároltuk ezeket a kedves bácsinak, karácsonyra. Tessék ez a pár meleg csizma! (Ajándékát leteszi.)

Öreg honvéd: (Fölkel helyéről és elérzékenyülten, meghatottan néz a gyermekekre.)

Sándor: (Pénzt tesz az asztalra.) Ez a Lajcsi keresménye!

Gábor: Én is hoztam ruhát, meg fát, hadd legyen meleg nagyapóéknál!

Józszi: Tessék ez a kenyér, meg husféle! (Leteszi az ajándékokat!)

Pista: (Csomagot nyújt át.) Ebben a csomagban pipa, meg dohány van...

Marci: (Átnyújtja a hosszú kolbászt.) Tessék! Jószívvel adom a bácsinak!

Öreg honvéd: (Örömmel elegyes meglepetéssel.) Mi ez, édes kicsi fiam, zászlónyel?

Marci: Nem a... Kolbász.

Öreg honvéd: (Elérzékenyülten sir, törölgeti zsebkendőjével szemét.) Kedves fiaim... hiába no... öreg legény vagyok és hamar elérzékenyülök... nem tudok ennyi jóság láttára szólani. Áldjon meg benneteket a jászolban fekvő kis Jézus! Megaranyoztátok egy mindenkitől elfeledett, szegény öreg embernek kilencvenharmadik karácsonyestjét.

Sándor: Mi csak azt az egyet kérjük a kedves bácsitól, hogy legyen szíves megmutatni nekünk a...

Öreg honvéd: Mit, édes fiam?

Gábor: Azt a három érmet, amit a szabadságharcban tetszett kapni...

Öreg honvéd: Szívesen fiaim! (Az asztalfiókhoz tipeg és egy kis dobozt kotor elő.) Hát ti tudtok erről? (Mutatja az érmeket.) Na, nézzétek, itt vannak! Ha valamelyik délután eljöttök, el is mesélem nektek a három érem történetét. Jó lesz-e?

Sándor: Nagyon jó lesz! Eljövünk!

Öreg honvéd: Senkinek se jutottam eszébe, csak nektek, kis magyar fiaim! Derék, magyar szívetek van. Eljöttetek ugy-e, hogy az öreg honvédnak boldog karácsonyt szerezzetek?

Negyedik jelenet.

Voltak, Tanító, Tóth: (Jobbról belépnek.)

Tanító: Dicsértessék a Jézus!

Sándor: (Ijedten.) Jaj! A tanító ur!

Józszi: (Még ijedtebb hangon.) Édesapánk!

Sándor: (Tóthhoz szalad és bocsánatkérően csókol kezét.) Kedves jó atyám, ez ugyebár azt jelenti, hogy mindent tudnak? Bocsássanak meg nekem és társaimnak, de nekünk ez egyszer engedetleneknek kellett lennünk, mert így diktálta ezt a szívünk...

Tóth: Nem haragszom fiaim, dehogyan is haragszom, sőt...

Tanító: Büszkék vagyunk reátok! Most ti tartottatok nekünk, felnőtteknek előadást a történelemből, amikor kellemezzé tettétek egy mindenkitől elfeledett hős, negyvennyolcas honvéd karácsonyestjét... és megmutattátok, hogyan kell áldozatos, felebaráti szeretettel szent karácsony estjét megünnepelni.

Ötödik jelenet.

Voltak, Tóthné, Annuska: (Besietnek jobbról.)

Tóthné: (Örömmel.) Jaj! Hála Istennek! Csakhogy itt látok mindenkit, békességben.

Öreg honvéd: Valóban... békességben...

Annuska: Azt hittük, hogy valami nagy baj van, amikor a tanító ur elhívta édesapámat...

Tóth: Semmi baj! Inkább nagy az örömünk!

Tóthné: Áldassék érette az Isten!

Tóth: Azaz, hogy... (bosszus arccal vakarja a fejét) ...most

jut eszembe, hogy mégis csak van valami baj. (Félreuzza Tóthnét, sugva.) Nincs otthon karácsonyfa!

Tóthné: (Mosolyogva, megnyugtatóan.) De van! Titokban megcsináltuk Annuskával!

Tóth: (Örömmel.) Ó, de okos asszony vagy! Neked volt igazad! A mi gyermekeink valóban jók! Látod, mit csináltak?

Tóthné: Látom és örülök neki...

Tóth: (Fenn.) Most hát édes fiaim, induljunk hazafelé! Vár otthon a karácsonyfátok! De az öregekről se feledkezzünk ám meg!

Függöny.

Vége.

Gyakorlati fogások és eljárások

A szabad fogalmazás

Örökös téma, kifogyhatatlan a törekvés, amely a fogalmazást valahogy meg akarná javítani, mert általános a panasz minden irányból, hogy az iskolát elvégzett gyermekek nem tudnak fogalmazni, nem tudják gondolataikat értelmesen kifejezni. Legyen hát szabad nekem is kifejeztem a magam módszerét, hogyan tanítom a fogalmazást. Jobban mondva nem is tanítom, — hanem hogyan végeztetem a — tanulókkal.

Először is soha nem fogalmaztatok olyan tárgyról, amit a tanulók nem szemléltek, soha olyan eseményről, amit át nem éltek. Ellenben engedem őket, hogy szabadon válasszák meg témájukat. Természetesen én sem ezzel kezdtem.

Hiszen nem is azt nevezzük szabad fogalmazásnak, ahol a tanulóra bizzuk teljesen azt, hogy miről akar írni, hanem azt jelenti a szabad fogalmazás, hogy kisebb-nagyobb teret engedünk a tanulóknak az önállóság, a szabadság érvényesítésére. Eleinte tehát olyan fogalmazványt íratunk, amelynek tárgyát és anyagát közösen dolgoztuk fel, de feltétlenül önállósághoz juttattam tanulóimat az ilyen fogalmazások megírásában. Később, amikor így már jól ment a dolog, a dolgozat tárgyát én jelöltem ki, sőt én adtam meg az irányítását az anyag kiválasztására vonatkozólag is. Ezeknél a fogalmazásoknál tehát a tanulók önállósága az anyag elrendezésében és a kifejezés módjában érvényesült. Még később már a téma megválasztásában is nagyobb teret engedek a tanulóknak, sőt, olykor-olykor az anyag összegyűjtésében és elrendezésében és a kidolgozási módban is érvényesül a gyermek egyénisége.

Hogyan teremtsünk a szabad fogalmazásra alkalmat? Mi sem könnyebb ennél! Már megjött a december is, de még nem esett hó. Íratok egy dolgozatot, amelynek ez lesz a címe: Kérés Télapóhoz. Alig telik el egy-két nap, leesik az első hó. Örömtől su-